

Pročitavši napomenu redakcije "Polja", da se moj tekst objavljuje bez ispravki, odmah mi je bilo jasno da mi se priprema odgovor i da redakcija, ne znam zbog čega, daje prednost mom sagovorniku Ivanu Negrišorcu.

Časopis "Polja" pratim godinama, još iz dačkih dana. Uredivali su ga razni urednici, od kojih su mnogi značajna imena naše savremene književnosti, pa ga s pravom smatram nezaobilaznim glasnikom u našem književnom životu. Mislim da su sada posebno uspele tematski brojevi, radeni značajki i pedantno, koji govore o izuzetnoj upućenosti redakcije u probleme savremene umetnosti i kulture.

To je bio razlog što me je nesmotrena redakcijska intervencija ("... tekst donosimo bez ispravki") još više iznenadila. Osnovna je dužnost redakcije, da mi, kada već sama nije htela da ispravi korektorske propuste, vrati tekst i da to učinim ja, jer sam se i suviše oslonila na savest daktilografije. Samim tim ona je pružila šansu Ivanu Negrišorcu da se spisateljski izživljava, da zloupotrebljava i mrcvari strpljenje svakog ozbiljnog čitaoca.

Pređa mnom je tekst Ivana Negrišorca, koji je, po mom mišljenju, interesantan zbog toga što je pisan kočoperno, najblaže rečeno neinteligentno, pa stičem utisak, na osnovu njega, da je ovaj člankopisac daleko mlađi no što sam mislila.

Čini mi se da sam u svom ranijem napisu procenila mogućnosti Ivana Negrišorca; nisam očekivala da mi se zahvali na pruženim informacijama, ali sam još manje verovala da će to iskoristiti kao šansu da na mene opse sve svoje neznanje i profetije izandalim neduhovitostima. Naime, I. N. me u svom napisu podseća na onog junaka iz jedne francuske bajke, koji je hteo koritom da izbaci mrak iz svoje kuće. Pokušavajući demagoški da zaobiđe osnovne probleme, on je upao u takav galimatjias i pokazao nepoznavanje najosnovnijih stvari, nabrajao "izme" koje površno poznaje, trpajući ih u isti koš, jer u mraku neznanja — sve su krave crne.

Da budem konkretnija: I. N. ne zna da je u Kuli, pola godine pre Odžaka, održana, takođe, izložba signalizma i da je tom prilikom izdat katalog pod nazivom "Signalistički propekt N° 1". U katalogu koji je štampan u dvesta primeraka, u rubrici "Signalističke vesti" doslovce piše:

"U Kuli je 17. marta 1981. godine izložbom signalističkih redova otvoren *Signalistički propekt*, izložbeni prostor namenjen signalizmu. *Signalistički propekt* deluje u okviru Kluba književnih i likovnih stvaralaca *Staze* u Kuli. Planirano je da se u toku ove godine organizuje serija signalističkih izložbi, kako bi se stekao potpuniji uvid u stvaralaštvo ovog pokreta".

Kao što se vidi, ambicije signalista u Kuli su bile čak mnogo veće nego u Odžacima. Otvorena je izložba, ali s njom nije trebalo sve da se završi. Pronađen je prostor za niz izložbi i štampan katalog "Signalistički propekt N° 1", koji je, prema zamisli osnovne motorne snage ovih akcija, poznatog kulskog signaliste Radomira Mašića, trebalo da preraste u periodični bilten pokreta. U prvom broju "Prospekta", po izgledu i štampi znatno skromnijeg od kataloga "Signalizam 81" u Odžacima, koji je očigledno fascinirao, da ne kažem zaslepeo (možda i razbesneo) I. Negrišorca, pa ne vidi ništa drugo, pored naših autora, objavljeni su još i odlomci eseja o signalizmu iz pera Italijana Enca Minerelija "Signalistički pokret" i Francuza Pjera Garnijea.

Pitam se sada ko je neznalca, I. Negrišorac, koji je, ponesen sopstvenim fikcijama pravio viceve o "kuli" i "odžacima", smatrajući da me je uhvatio u nepoznavanju stvari, ili ja! To je činio i sa daktilografskim propustima, koji su jasni svakom inteligentnom čitaocu, nastavljajući da se namćorasto, prepotentno i ignorantno ophodi prema mom tekstu bez ikakve namere da iz njega izvuče neku pouku, uvidevši svoje neozbiljno bavljenje problemima za koje nije dorastao.

Ivan Negrišorac, kao i mnogi drugi, ima pravo na svoje neznanje; to mu se pravo ne može uskratiti. Ali, ne smemo dozvoliti da se neznanje u toj meri glorifikuje, da se od njega prave estetski i filozofski sistemi.

Stoga, bez ikakve namere da ja ulazim u njegove daktilografske propuste, kojih ima u tekstu koji je zahtevao rigorozniju lektorsku intervenciju, ukazaću (na žalost — premladom) sagovorniku samo na neke elementarne stvari, koje će mu, nadam se, biti potrebne za eventualno bavljenje poslom koji pokušava da radi — "malgré lui" — kako bi rekao stari Molijer.

Ti propusti su sledeći:

1. — I. N. nije primetio da sam ja, govoreći o avangardnim pravcima kod nas, pomenula samo one koji su rođeni i koji su razvijali na našem terenu, mada je Micićev zenitizam imao pristalice i među nekim stvaralocima van naše zemlje. Nisam čak pomenula ni Vinaverov "Manifest ekspresionističke škole", smatrajući da je ekspresionizam evropski pokret i da je u našim uslovima naišao na bleđi odjek, mada je prisutan u delima mnogih stvaralaca ("Ekspresionizam i hrvatska književnost", "Kritika", 1969). Nisam spomenula ni anteizam — pravac koji je osnovala mala grupa stvaralaca negde 1951. godine, koji je ostao bez odjeka, čak ni klototrizam, jer smatram da on, uprkos svemu (jedan broj "Dela" posvećen je njemu), ne zaslužuje pažnju.

2. — Što se, pak, nadrealizma i dadaizma tiče, očigledno je da I. N. ne zna mnogo o ovim pravcima. Oni su nastali van naše zemlje. Dadaizam u Švajcarskoj, tačnije — u Cirihu, na čelu sa Tristanom Carom, a kasnije u Francuskoj — nadrealizam. (Ovo je malo obaveštenje mom sagovorniku).

Međutim, ono što je važno, to je da su ova dva pokreta i kod nas imala svoje predstavnike, ali tek kasnije.

Tako, na primer, Hans Rihter u svojoj knjizi "Dada Art and anti Art" (engleski prevod s nemačkog, London, 1978) veoma lepo govori o publikaciji "Dada Tank" Dragana Aleksića i pesničkim prilozima u njoj, ali smeštena je u odeljak "Post-Dada".

Naš nadrealizam, na čelu sa čitavom plejadom predstavnika — Dušanom Matićem, Markom Ristićem, Oskarom Davičom, Kočom Popovićem, Đordem Kostićem i drugima (da možda I. N. pogrešno ne shvati ovo i *drugi*, mogu mu dati obaveštenje da posedujem nadrealistička izdanja i sve što je napisano kod nas — uključujući i jednu doktorsku tezu), takođe je kasnio u odnosu na francuski. Naš (beogradski) nadrealizam veoma je loše prošao. U "Istoriji nadrealizma" Morisa Nadoa, koja je nedavno prevedena i koju toplo prepuručujem I. Negrišorcu, u značajnoj monografiji "Surréalisme" Patricka Waldberga (London, 1978) naš se nadrealizam uopšte ne spominje.

3. — Pomenuvši "nesimbolizam", mislim da je svima bilo jasno na šta sam mislila, jedino I. N.-u nije bilo jasno. Međutim, nije stvar u tome, već se I. N. pita — zašto nisam spomenula Branka Miljkovića, smatrajući, valjda, da nisam o tome dovoljno obaveštena. Tačno je, da je B. M. figurirao na listi takozvanih "neosimbolista", ali je još tačnije da on tom pravcu nije pridavao veći značaj, jer je, s pravom, smatrao da je daleko od toga i da ga je prevazišao. Koliko je meni poznato, on se ogradio i od samog neosimbolističkog manifesta koji je objavljen u ondašnjem beogradskom nedeljnom listu "Vesnik". U svakom slučaju, za B. Miljkovića "neosimbolizam" nije mnogo značio.

4. — Sada prelazimo na ono najvažnije: signalizam. Kada je u pitanju ovaj stvaralački pokret I. N., pored osnovnog neznanja, pokazuje krajnju netrpeljivost i cinizam, što me navodi na pomisao da ovaj pesnik možda ima neke druge, profanije razloge da tako bezočno atakuje. Možda tu ima nečeg višeg od onog: da je on "pažljivi čitalac koji jedino ne želi da bude izmanipulisan". Kao prvo, I. Negrišorac ne samo da nije "pažljivi čitalac", on je, rekla bih, veoma loš, ako nešto i uzme u ruke, zlonameran čitalac, bar signalističkih publikacija i onoga što se pisalo o signalizmu. Izgleda da I. Negrišorac čita samo tekstove Vladana Radovanovića (intimno se oduševljava njegovom "Pustolinom"), poznatog poslednjih godina po napadima na signalizam, kao i svojih novosadskih kolega Vujice Rešina Tucića i Vojislava Despotova, koji su, takođe, ranije stekli "slavu" napadača na ovaj pokret. Napadi Vladana Radovanovića usmereni su najmanje ka tome da se otkrije nekakva "istina", a ponajviše proizilaze iz narcisoidnosti i želje "da sebe stavlja na početak svih avangardnih kretanja", kako je to pokazao Mirosljub Todorović u polemičkom tekstu u "Oku" broj 264. od ove godine.

Zanimljivo je da je, ako se izuzme Radovanović, a sada doda Negrišorac, glavna koncentracija napadača na signalizam, kao što to pokazuje dokumentacija, koju sam pregledala u Signalističkom dokumentacionom centru, bila u Novom Sadu. Još je zanimljivije to da je Todorović jedan od svojih prvih signalističkih manifesta objavio upravo u novosadskim "Poljima" 1968. godine. I površno prelistavanje "Signalala", revije za signalistička istraživanja, kao i obilje radova i pisama, koji se nalaze u pomenutom Dokumentacionom centru, ukazuju na činjenicu da je signalizam u ovom gradu imao brojne sledbenike i vatrene pristalice. Ovome bi trebalo dodati i to da je M. Todorović 1969. godine u Galeriji Tribine mladih imao izložbu signalističke vizuelne i kompjuterske poezije, kao i da se prva potpunija antologija signalizma kao stvaralačkog pokreta pojavila u novosadskom časopisu "Uj Symposium" 1971. godine. Posle svega što sam navela usledili su brojni napadi upravo iz ovog grada. Jedan od najgrubljih potekao je od strane proslavljenog pesnika "Prostaka u noći" Vujice Rešine Tucića. Pošto je dotada učestvovao u mnogim signalističkim akcijama (časopis, izložbe, zastupljen je u signalističkim antologijama), Tucić je prešao u napad na signalizam. Ovaj napad je objavljen u "Književnim novinama", od 1. oktobra 1975. godine, pod naslovom "Spor oko signalizma"; po svojoj vulgarnosti i određenoj dozi primitivizma, ostao je do sada neprevaziđen u praksi signalističkih napadača.

Da se ipak ne bi shvatilo da je signalizam napadan samo od "svoje dece", napomenuću da sam pročitala izvanrednu studiju Stojke Kisića "Velika rasprava", čiji se rukopis, takođe, nalazi u SDC-u, kao i njene objavljene delove. U ovoj studiji, kritičar O. Kisić, između ostalog, iscrpno prikazuje napade naših tradicionalista na signalizam krajem šezdesetih i početkom sedamdesetih godina. Ivan Negrišorac, međutim, nema lepo mišljenje o ovoj studiji, barem o jednom njenom delu, koji je mogao da pročita u niškoj "Gradini", posvećenju posleratnoj srpskoj avangardi. On u svom članku "Think about Avantgarde" (parafraza Todorovićeve poruke s pečata: THINK ABOUT SYGNALISM), štampanom u "Književnoj reči" od 10. januara 1981, doslovce kaže da je objavljivanje Kisićevog teksta "ozbiljan propust redakcije". Verovatno da je i O. Kisić već formirao mišljenje o ovom pesniku i kritičaru kao prozračnoj ruci tradicionalista i "lažne avangarde", kako je svojevremeno u polemici odredio Ljubiša Jocić, koga I. N. takođe omalovažava.

S druge strane, više je nego očigledno da je I. Negrišorac, kao što sam kaže, zaista "izmanipulisan". Ali, ne od strane Mirosljuba Todorovića i drugih signalista, već od svojih nalodavaca tradicionalista i lažne avangarde, koja ga je, zeleno i nesprenog, nahuškala protiv našeg pokreta, nadajući se da će svoje neznanje i laži koje mu se došaptavaju, moći da nadoknadi neinventivnom jezičkom i misaonom akrobatikom, bezočno optužujući signalizam, "signalističke ideologe" i moje, kako mi zaista "lepo" uzvratit komplement, "krasnopisanije".

Osnovna zabluda, ako se može uopšte govoriti o zabludi, a ne o načem drugom, I. Negrišorca je što signalizam stalno trpa u termin "verbo-voko-vizuelno" ("signalizam nije prvi, ni jedini, ni najzanimljiviji pokret verbo-voko-vizuelnog istraživanja..." — I. N.). Upravo u tekstu "Tokovi signalizma", koji I. N. navodi (a mogao je pažljivije da pročita), M. Todorović reaguje protiv veoma učestalog izjednačavanja signalizma sa vizuelnom i kompjuterskom poezijom, koja je prisutna kod mnogih kritičara. Da je signalizam izvršio revolucionisanje (da li je to ono što I. N. naziva "promenom čitalačkog horizonta očekivanja?") naše poezije i u jeziku, ili, možda, čak ponajviše istražujući u jeziku i sa jezikom pokazuje Julija Kornhauzer u svojoj studiji "Signalizam — program srpske eksperimentalne poezije", Krakov, 1981. U to se mogao uveriti I. N. čitajući odlomke iz ove studije objavljene u "Književnoj reči" od 25. marta 1981. godine pod naslovom "Fenomenološka poezija M. Todorovića" i "LMS", januar 1981, pod naslovom — "Stilistički pristup signalističkoj poeziji".

(Stohastička poezija). U oba slučaja J. Kornhauser analizira signalističke podore u jezik i doprinose ovog pokreta i njegovih istraživanja u nedovoljno istraženim oblastima jezika, osvajanjem novih pesničkih sadržaja i formi, koji se pronalaze i obiluju eksperimentima u jeziku. Ne želim ovde da navodim ovog poznatog poljskog teoretičara, pesnika i prevodioca u nadi da će ga I. Negrišorac pročitati. Oba ova teksta objavljena su u časopisu gde I. N. saraduje, U Januarskoj svesci "Letopisa" (1981) on ima čak objavljen i jedan prikaz, znači — ovaj broj sigurno poseduje. No, da nije I. Negrišorac pisac koji ne čita čak ni one časopise u kojima objavljuje, osim, naravno, svojih "spisanija"!

Vratimo se pitanjima koje ovaj člankopisac nameće i drsko i neargumentovano optužujući zahteva da mu se na njih odgovori, da mu se "podastru činjenice". Na sva ta pitanja zbog kojih "naivni čitalac" (I. Negrišorac) zapensušano i psovacki insistira, već je odgovoreno; činjenice su odavno objavljene, samo ne treba biti lenj, treba ih pronaći i, što je I. Negrišorcu izgleda veoma teško, pročitati.

Pita se I. Negrišorac kad je signalizam počeo i ubi se dokazujući da ovaj pokret nije prvi. To insistiranje na nekakvom prvenstvu isuviše me podseća na neke I. Negrišorčeve neurotizovane nalagodavce, koji u dobijanju potvrde prvenstva vide svoju, jedinu literatnu i umetničku šansu.

Signalizam je, kao organizovani pokret, što je značilo da osim M. Todorovića kao osnivača ima bar još par ljudi, započeo 1969. godine. Godinu dana pre toga, 1968. u "Poljima" M. Todorović je objavio manifest "Poezija — nauka" (Manifest pesničke nauke), u kome mnogi prikazivači i istraživači vide prvi signalistički manifest. U njemu je, kao što je više puta naglašeno, M. Todorović sumirao svoje prethodna istraživačka iskustva vezana za jezik egzaktnih nauka. Ta iskustva on je nazvao *pesnička nauka /scientizam/*.

U svojim napadima, omlađavajući signalizam, I. N. pominje OHO grupu. Nemam ništa protiv toga da u nekim fiktivnim i nametnutim trkama za "prvenstvo" poredimo OHO grupu i signalizam kad I. N. baš toliko insistira. Citiću Denisa Poniža, slovačkog kritičara koji sigurno od I. N. poznaje mnogo bolje OHO grupu, pa i signalizam.

"Na nadrealističkoj tradiciji zasnovan je, takode, i signalizam (signalizam: iz lat. signum — znak) Miroslava Todorovića, koji nastaje istovremeno kad i topografska poezija grupe OHO. U okviru signalizma deluje mnogo autora (Vlada Stojiljković, Zoran Popović, Slavko Matković, Zarko Rbošul, Božanka Poznanović, Branko Andrić, Marina Abramović, mnogi drugi). Godine 1969. vojvodanski pesnik signalisti među kojima je najaktivniji Slavko Matković, osnovali su grupu "Bosch + Bosch", koja proširuje spoznaje signalizma i na druge medije povezujući se s OHO grupom, tako da su danas, kad ove grupe više ne postoje, sjedinjena raznovrsna umetnička nastojanja autora obe skupine" (Denis Poniž, "Antologija konkretne i vizualne poezije", Ljubljana, 1978, str. 224—225.)

Ili: "Todorović spada među najznačajnije predstavnike pesničkog eksperimenta u Jugoslaviji, a počeo je sa svojim projektima u istom momentu kada su se u Sloveniji pojavili radovi grupe OHO. Svoju umetnost, koja je varijanta konkretne i vizuelne poezije, nazvao je — signalizam"

U njegovoj poeziji sadržano je uverenje da je signal najznačajniji element svakog pesničkog znaka, pa i reči. Rec se, kako kaže M. Todorović, pojavljuje pred nama u obliku signala i svaki signal, koji u prvom trenutku još nije sasvim ispunjen estetskim sadržajem, lako postaje u procesu komunikacije predmet estetskog interesovanja, odnosno — materijal potencijalnog umetnika" (Denis Poniž, "Signalistička umetnost", "Književne novine", 2. jun 1981.)

OHO grupi u svojoj antologiji, Denis Poniž beleži sledeće: "Verovatno nije slučaj od istine konstatacija da se konkretistički i vizuelistički pokret pod imenom OHO počeo, takode, povezivali s drugim evropskim konkretizimima, u prkos formalnom nastupu (1965) beležimo prosvat umetničkog delovanja, njegovih članova pre svega posle 1967. godine, kada izlaze "Integrali".

Prve knjige OHO-vaca pojavljuju se 1966. godine: zbornik "Eva", knjiga "OHO" Marka Pogačnika i I. G. Plamena i "Poker" Tomaža Šalamuna, "Pustolovina" Vladana Radovanovića (koju I. N. obožava) pojavljuje se 1968. godine. Zamolila bih I. Negrišorca da mi pokaže bar jednu konkretnu i vizuelnu pesmu ovog autora javno publikovanu (štampanu) pre 1968. godine. S druge strane, poema "Planeta" M. Todorovića objavljena je u Nišu 1965. godine. Gotovo sam sigurna da I. N., po nezalačkoj osionosti, koju u svojim tekstovima pokazuje, optužujući pesnika za tobožnje "falsifikate", nije u rukama uopšte imao ovu knjigu. "Planeta" sadrži Todorovičeva višegodišnja istraživanja i eksperimente sa novim pesničkim sadržajima i pokušaj sinteze jezika i simbola egzaktnih nauka: fizika, matematika, astrofizika, biologija, itd. sa pesničkim jezikom. Po mom mišljenju, tu se nalaze prvi primeri vizuelizovanja u našoj poeziji prelovnih šezdesetih godina, u vidu pesničkih dijagrama ("grafičkih prikaza" — kako beleži M. Todorović), koji su nastali bez ikakvog preslikavanja i uticaja sa strane, već iz unutrašnje potrebe koju je diktirala upotreba matematičkih i ostalih egzaktnih znakova i simbola, grafičkih funkcija i jednačina. O tom postupnom nastojanju pesničkih vizualija u "Planetu" iz matematičkih grafikona, izvanredno govori kritičar Ostoja Kisić u svojoj, na žalost, još neobjavljenoj studiji. Sam M. Todorović u eseu "Egzaktni jezici i radanje vizuelne poezije u signalizmu" piše sledeće:

"Jezici pesničke nauke osvajaju prostore, kako one kosmičke, tako i duhovne. Ali ne više samo i isključivo jezici (reči, rečenice, govor),

jer nauka i poezija više nisu sami sintaksički poredani i gramatičkim, imaginativnim i drugim pravilima određeni lanci i sledovi reči. One su i grafikoni, crteži, znaci, opisi pitanja, grafemi razbacanih slova, eksplozivnih sintagma, haos puteva, pletiva, slika, značenja. Jezik pesme i jezik istraživanja se proširio, istegao, izvikao iz svog tesnog odela reči, smisla, reda, negentropije i zakoračio u još neispitano carstvo znaka i semiologije.

Njegovo izvlačenje iz stihova, iz reči, teklo je postepenno, mračno i mučno. Prvo su to bile kaligramske slike, pa brojevi, matematički simboli, grafici funkcija, jednačina. Rec se sabijala, sažimala, nestajala i ponovo javljala kao preinačeni egzaktni simbol, grafikon koji vijugavo i slobodno teče u svim pravcima umesto stihova, rečenice... Pesnički jezik se, dakle, znatno proširio, prodrevši i zahvativši egzaktne jezičke sisteme, prožimajući se sa dijagramima, brojevima, egzaktnim simbolima, svim onim čime nauka operiše i komunicira. Ovde bi zapravo i trebalo potražiti korene signalističke vizuelne poezije i prvim postupcima razbijanja jezika na slovne i znakovne celine, gde pesma gubi svoju raniju osnovu egzistencijalno — značenjsku strukturu"

Dakle, nema sumnje da je vizuelna poezija u signalizmu (ili scijentizmu, ili pesničkoj nauci) rođena izvorno i samostalno. Ponavljam još jednom, međutim, da je avangardno delovanje M. Todorovića i signalizma podjednako važno po onome što je on uradio u jeziku i sa jezikom, ako ne i važnije. To, ustalost, potvrđuju i osnovne studije o signalizmu Ostoje Kisića i Julijana Kornhausera.

Na kraju "Planete" nalaze se odlomci "Iz dnevnika poeme, objašnjenja, komentari". Jedan od tih komentara sa jasno naznačenim datumom (kao da je znao da će za istražitelja imati I. Negrišorca) 20. XII 1963. godine, glasi:

"Nauka je sredstvo Poezije. Nauka je proizašla iz Poezije. Moderna fizika, hemija, matematika i biologija tek sada pokazuju koliko je bilo veštačko i apsurdno podvajanje Poezije i Nauke. Ajnsajnova teorija relativiteta je porod Pesme nad pesmama, Plača Jeremijinog i Homerovo Odiseje, najlepša poema ispevana u slavu čoveka. $E=mc^2$ vrhunska metafora"

Po nekim kritičarima ovo je, možda, i prvi manifest signalizma, odnosno — scijentizma. S tim bih se složila. U njemu su naznačene bitne odlike Todorovičeve avangardne scijentističke poetike.

Scijentističke pesme M. Todorović, međutim, ne stvara i ne objavljuje od 1963. godine. On ih stvara i objavljuje znatno ranije, od 1959. do 1965. (štampane u "Planetu") Miroslav Todorović je što pod pravim imenom, što pod pseudonimom (Miroslav Jelić) objavio u "Studentu", "Vidovima", niškim "Gledištima", "Glasu omladine", "Mladosti", "Zborniku studenta Filozofskog fakulteta", "Dan u kome danujem" (1961), itd. — niz scijentističkih pesama i delova poeme "Planeta". Neke od ovih tada objavljenih pesama preštampane su sa obimom do sada delimično objavljenim egzaktno-istraživačkim, vizuelnim i dnevnim materijalima u knjizi "Textum" (1981).

Na kraju, mogla bih da svedem ovaj islednički pesao obavljen za račun I. Negrišorca. Signalizam kao organizovani stvaralački pokret počinje 1968. godine. Manifest pesničke nauke — 1968. "Planeta" (po mom mišljenju prva knjiga sa VVV-elementima, ako baš tako) I. N. hoće, u srpskoj posleratnoj avagradi 1965. Prvi manifest scijentizma-signalizma (opet po mom mišljenju) napisan je 1963. objavljen u "Planetu" (1965). Avangardna ideja scijentizma-signalizma, sa nizom realizovanih scijentističkih pesama i projekata, dnevnih i teoretskih zapisa, vizualija i grafičkih radova — datira još od 1959. god. Od tog materijala u to vreme od 1959. do 1965. objavljene su mnoge scijentističke pesme. "Pesnički dnevnik 1959—1968", objavljeni su u knjizi "Signalizam" (1979) i najvećim delom, sa nekim već štampanim scijentističkim pesmama, u Todorovičevoj knjizi "Textum".

Da li je to ta "dokumentacija" i "činjenički materijal" koji je I. Negrišorac tražio? Šta on još hoće? Zbog čega i za čiji račun pljuje po signalizmu i vredi stvaralački rad Miroslava Todorovića? Zašto mu to "Polja" omogućavaju? Da li će posle ovoga smoci svoje neke snage da "progovori u drugačije intoniranom tekstu"? Ili će, pak, na novi mig svojih nalagodavaca nastaviti svoje staro "spisanije"? To su pitanja na koja želim da mi I. Negrišorac odgovori s istim onim pravom na osnovu koga je tražio da mu odgovorim na njegova cinična, nezalačka i bezočna vredanja.

Međutim, I. Negrišorac ima u jednom potpuno pravo: on i ja se ne slažemo. Njegov pristup je drugačiji od moga, i tu leži zec. Naime, za sve ovo, ponavljam, prevashodno je potrebna dobra volja, koju moj sagovornik nikako ne poznaje, što tumačim jedino kao izraz njegovog nepoznavanja stvari. Ivan Negrišorac se kod nas pojavljuje u dvostrukoj ulozi: kao pesnik i kao književni hroničar, namenjajući na taj način sebi ulogu Buridanovog magarca. Na žalost, njegovu poeziju nisam čitala i o njoj ne mogu ništa da kažem. Ali, preteći njegov rad na kritici, i to prevashodno na stranicama "Polja" i "LMS", mislim da mu još dosta treba i da tezu — nije vic znati, nego ne znati — treba da odbaci i da se ozbiljnije udubi u knjige i čita. I samo — čita. I treći put — čita! I ništa više. To mu ja najpriateljskije preporučujem.

»polja« — časopis za kulturu, umetnost i društvena pitanja, novi sad, katolička porta 5/II, telefon (021) 28-765

uređuju: milan dunderški, dragan čopić, simon grabovac, dragan koković, miroslav radojković, vikco arpad i jovan zivlak (glavni i odgovorni urednik), sekretar r. gikić /tehnički i likovni urednik cvetan dimovski/ članovi izdavačkog saveta: aleksandar foriško, petar janković, tatjana jašin, sladana kolundžić, velja r. inat, ljubica dotlić-petrović, vlada stevanov (predsednik) radivoj šajtinac, julijan tamaš, nedeljko terzić i milan uzetac (delegati šire društvene zajednice); /gordana divjak-arok, darinka nikolić, vitomir sudarski, dragica eraković i jovan zivlak (delegati izdavača), /izdaje nišu dnevnik, oour /redakcija dnevnika, novi sad, bulevar 23 oktobra 31. /direktor vitomir sudarski/ osnivač pokrajinska konferencija saveza socijalističke omladine vovodine /časopis finansira SIZ kulture vojvodine/ rukopise slati na adresu: redakcija »polja«, novi sad, poštanski fah 190 /godišnja pretplata 240 dinara, za inostranstvo dvostruko/ žiro račun: 65700-603-6324 nišu dnevnik, oour »redakcija dnevnik«, sa naznakom za »polja« /lektor zorica stojanović/ štampa dnevnik — novi sad, bulevar 23 oktobra 31 /na osnovu mišljenja pokrajinskog sekretarijata za nauku i kulturu broj 413-152/73 časopis je oslobođen poreza na promet proizvoda i usluga/ tiraž 2.000 primeraka.